

Мушинка Микола. Діапазон наукових зацікавлень М. Мушинки надзвичайно широкий. Його праці торкаються фольклору, етнології, історії, літератури, мистецтва, культури тощо. Їхня кількість неабияка – 66 книжкових публікацій, брошур та редактованих ним збірників, 237 наукових розвідок, 1127 публіцистичних статей, 436 рецензій, (понад сто виступів на наукових конгресах, конференціях і семінарах). Ці цифри промовляють за все. В своїх роботах крім основної теми свого наукового зацікавлення – фольклористики, він у світ виносить забутих, напівзабутих і заборонених українських діячів, представляє нові погляди на порушені питання. З тематичного боку роботи М. Мушинки годі перерахувати. Крім основних зацікавлень він писав також про життя українців у різних країнах світу, про українську еміграцію в Чехословаччині, про долю фондів Музею визвольної боротьби, про стан і позиції української національної меншості в Словаччині, займався історією наших сіл... Микола Мушинка народився 20 лютого 1936 р. в мальовничому селі Курові на Бардіївщині. Початкову освіту здобув у рідному селі, але вже тоді в молодого хлопчини виявся чималий потяг до знань. За порадою вчителя, батьки його в 1947 році віддали на навчання в Пряшівську російську гімназію. У зв'язку з тогочасною шкільною реформою (скасування нижчих класів гімназії), три роки вчився в Бардіївській середній школі з російською мовою навчання, але з 1951 р. він знову в Пряшеві, де став учнем Одинадцятирічної середньої школи (теж із російською мовою навчання). Незабаром російську мову навчання замінила українська і Микола належав до перших випускників Української одинадцятирічної середньої школи, яку закінчив атестатом зрілості в 1954 році. Бажання вчитися спрямувало його кроки в столицю тогочасної Чехословаччини – Прагу, де він став студентом перекладацького відділу Інституту російської мови та літератури, але в той же час також відвідував лекції з україністики у відомого професора Карлового університету Івана Панькевича, який майбутнього вченого залучив до збирання фольклору, зацікавлення діалектологією та польових досліджень. Празький період життя великою мірою вплинув на майбутню долю М. Мушинки. Побут між елітою української інтелігенції, чи її прихильниками, особисте знайомство з чільними представниками – О. Зілинським, К. Заклинським, З. Генік-Березовською, Н. Левитською, Ф. Тіхим, Ф. Главачеком та іншими – вплинули на погляди молодого студента й сформували його подальші спрямування. У 1958 р. М. Мушинка з відзнакою закінчив празький інститут, здобувши диплом зі спеціалізації російська й українська мови та літератури. На деякий час (до призиву в армію) повернувся в Східну Словаччину, в село Маргань Гіральтівського округу, де вчителював у середній школі. Молодий випускник задумував залишитися на роботі у відділі народної словесності своєї alma mater, але, у зв'язку зі скасуванням Інституту російської мови та літератури, його плани не здійснилися. Виникла, однак, інша можливість. В 1960 р. при кафедрі української мови і літератури філософського факультету університету ім. П. Й. Шафарика (нині Пряшівський університет) було засновано кабінет народної словесності. Ставши науковим асистентом, М. Мушинка у цьому закладі водночас викладав український фольклор та вступ до українського мистецтва й організував фольклористичні дослідження на Пряшівщині. На філософському факультеті розпочався стрімкий науковий злет молодого дослідника. У 1963 р. він вступив до наукової аспірантури на кафедру фольклору та етнографії празького Карлового університету, але оскільки в Чехословаччині науковим дослідженням українського фольклору в той час майже ніхто зі спеціалістів не займався, М. Мушинку направили на трирічне стажування в Київ (1964-1966). Перші польові дослідження він провів у Рівненській та Волинській областях серед післявоєнних переселенців (оптантів) із Пряшівщини. Перебуваючи в Україні, молодий аспірант встановив у тісні контакти з тамтешнім дисидентським рухом (І. Дзюбою, І. Світличним, Л. Танюком, І. Драчем, Д. Павличком, Г. Кочуром, Б. Антоненком-Давидовичем та ін.), з людьми, яких переслідували, але які не побоялися, вистояли неприязнь долі й торували шлях до самостійної України. Звичайно, що контакти М. Мушинки не залишились непоміченими. Результатом було те, що

його в грудні 1965 р. видворили із Радянського союзу (за спробу вивезти за кордон рукопис праці Івана Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація?“) і він не зміг захистити кандидатську дисертацію в Києві. Роботу „Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття та його зв'язки з чехами і словаками” захистив у Карловому університеті (1967), ставши кандидатом мистецтвознавства (CSc.). В той же час він на Пряшівському філософському факультеті здобув звання доктора філософії (PhDr.). Кінець 60-х років був надзвичайно плідним для талановитого дослідника. Він почав утримувати контакти з вченими-україністами зі західних держав – Франції, США, Канади, Німеччини, Італії – публікував статті, наукові розвідки, монографії... Крім того, в 1965 р. він ініціював видавання Наукового збірника Музею української культури у Свиднику. Це видання, яке виходить і нині, залишається найпрестижнішим науковим україністичним виданням в Словаччині. В Пряшівському університеті поруч із науково-дослідною працею, М. Мушинка вів курс українського фольклору, та читав лекції в празькому Карловому університеті. Зміна політичного клімату в тогочасній Чехословаччині зумовила, що із-за своїх політичних переконань і зв'язків з „неблагонадійними” представниками україністики в Україні та за кордоном, М. Мушинку було звільнено з роботи на Філософському факультеті. Фольклорист і науковець майже на двадцять років опинився поза закладом, який своєю невтомною працею допомагав будувати. Був безробітним, пастухом корів і кочегаром, але всупереч тому не залишав польових досліджень, продовжував вивчати архівні матеріали, утримував зв'язки з реномованими науковцями та діячами. Іншу людину така доля пододала б, але М. Мушинка в 1990 р. повернувся на колишнє місце роботи – вже на посаду завідуючого дослідним кабінетом україністики при кафедрі української мови та літератури філософського факультету в Пряшеві. І тоді він повною мірою присвятив себе не лише науці, але й культурній та громадській діяльності. В тому ж році було його обрано членом професорського складу Українського вільного університету в Мюнхені, тоді з його ініціативи в Пряшеві було засновано Асоціацію україністів Словаччини (входить у склад Міжнародної асоціації україністів, заснованої в Неаполі 1988 р.). Через рік М. Мушинка став головним організатором великої міжнародної конференції „Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету” – величавої наукової зустрічі україністів з-понад 10 країн (в тому числі західних), а в 1994 р. заснував Наукове товариство ім. Шевченка в Словаччині. Асоціацію та Наукове товариство він очолює до цього часу. У 1992 р. перед вченою радою Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Національної академії наук України в Києві, М. Мушинка захистив дисертацію на ступінь доктора філологічних наук (перший доктор філологічних наук в самостійній Україні). У 1996 р. за вагомий внесок у дослідження українсько-словацьких історичних і культурних зв'язків він одержав Почесну відзнаку Президента України, а в 1997 р. його НАН України на підставі свого статуту обрала іноземним членом Національної академії наук України зі спеціальності „Фольклористика”. Здавалось би, що вже ніщо не зможе заборонити творчому злету науковця, а все таки знайшлися люди, які до його планів і пропозицій у дослідженнях в рамках карпатистики й україністики ставилися несприятливо. Скористалися нагодою, яка призвела до того, що в 2002 р. науково-дослідний відділ кафедри української мови і літератури, який ювіляр з перервами очолював, перестав існувати. М. Мушинка опісля став членом відділу етнології, регіональної та церковної історії кафедри словацької історії та рахівництва філософського факультету Пряшівського університету. Аж до відходу на пенсію в 2004 р., крім наукової роботи, на факультеті він викладав етнологічні та фольклористичні дисципліни. За вагомий внесок в україністику М. Мушинку було відзначено високими нагородами. Він став лауреатом премій ім. Чубинського, Нитченка, Греджі-Донського, Кочиша (Сербія) та ін. В 2004 р. його було обрано Почесним професором Кам'янець-Подільського державного університету, а 2005 р. – Почесним доктором (doctor honoris causa) Ужгородського національного університету. Він є членом редколегії англійської енциклопедії „Encyklopedia of Ukrajina” (Торонто), тісно співпрацює із

редакціями київської „Сучасної енциклопедії України” та братиславської „Encyklopedii Veľianu”. Активному науковцеві, громадському й культурному діячеві, організаторові й учасникові багатьох наукових конференцій сповнилось 70 років. Свій ювілей академік Микола Мушинка, д-р наук зустрів у повній творчій силі. До дальших років життя бажаємо ювіляреві міцного здоров’я, багато щастя й творчого натхнення, задоволення з досягнених результатів, сповнення задумів і всього, всього найкращого. **М.М.Вереш**